

՚Ժան ոճոյն հետևելով՝ ըստ այնմ պատասխան
տալ Պատգամառութիւն խորագրով իւր յօդ-
ուածոյն, որ նոյն հանդիսին յունուարի 20
թուոյն մէջ երկեցաւ : Եւ յլ Աշուածոյ սովորա-
բական ծանրաբարոյութիւնը հաստատուն արա-
հելով և առանց արժան համարելոց օրինաւոր
դիտողութիւններ ընել ՚ի վերայ ճշգութեզ մեր՝
իրեն հետ ըրած տեսութեան կերպին՝ զօր ու
զածին պէս կըպատմէ, հարկ կը համարիմք միայն
յառաջ բերել թէ ինքն ևս, ՚ի ներկայութե-
մեր զմիւռնացի մեծաշուք և ուսումնական բա-
րեկամին, ՚ի մէջ այլօց՝ հետեւեալ խօսքերն ալ
պարձենացն մը ըստ մեզ զօրս՝ ուստի ճը յունեա-
նիւն բանեցընելով, արժան չէ համարեր յաւել-
ցընելու իւր նկարագրութեան վրայ :

“Յօէպէտե. Ես ալ՝ Ո՞իո՞վան պէս, շատերուն
պատուցն գպայ, բայց կոստանդնուպօլսեցինեւ-
ըը չկրցին քան մը ընելու Ո՞եզրուին. վասնզի
րէսակ ճը խռնեմ-իւն քանեցուցի միշտ իմ գբած-
ներուս մէջ”:

Ո՞ի՞-ի՞-նը այս խոհեմութիւնը չկրնալով՝ ի
գործ զնել, և յանցաւոր գտնուելով՝ (ըստ
վիայութեան նոյն իսկ (Եթ զուբն, ։) պատժուեցաւ
ըստ օրինաց՝ և ըստ խնդրայ զմիւռնացի Հայոց :
Ըստ՝ կը յօրդորեմք եղբայրաբար զի՞ եղան, որ
ինքն ալ իւր՝ ուստի մը խոհեմութիւնը ըստածը երբէք
ձեռքէ չգտէ, որպէս սզի կոստանդնուպոլսէցի
մեծարքոյ Հայ ժողովրդեան ձեռքը իրաւունք
չտայ իրեն բան մը ընելու : Բայց գմբազդու-
թեամբ կը տեսնեմք որ երբեմն երբեմն իւր
քուռն կիրքը չկրնալով դապել, արդարութիւնը
և իրաւունքը ոտքի տակ կառնու և այս պատ-
ճառաւ մինչեւ ցայսօր իւր գլխուն հասած փոր-
ձանքը միայն Յետս կոշման յայտագիրը եղաւ .
որով պարտաւորեցաւ, ազգային վճռոյն հա-
մեմատ, խոստովանիլ առաջի աշխարհի իւր ան-
իշեւ-ը ընթացքը : Կնպատուութիւն, յօրմէ
մինչեւ ցայժմ, գոհութիւն Վատուծոյ, պղատ
մնացած է ազգային որեւիցէ լաւդրութիւն կոմ-
գրական հանգէս, և որ ամեննեին չկրնար ՚ի
բազդատութիւն մտնել կրկին անպատճութելը
հետ, զոր իւր մոլար գաազորութեամբը երեւ-
կայած է ուրիշին համար : Կապաչէմք զի՞ սագւած
որ մեծագոյն փորձանքէ պղատէ զինքը :

Մեղսուին՝ Միտոթեան և զմիւռնացի Հայոց
իրայօք գրած երկար ու անհիմն խորհրդածու,
թեանց յատուկ պատասխան մը գրել հարկ
եմք համարիք . Վասնդի Մասիսին մէջ հրատա-
գակուած պարսաւագրին մեր տուած և տալու-
պատասխաննիս կրնայ զօրաւոր կերպիւ ծառացի լ
իբրև պատասխան նուե Մեղսուին : Միւնսոյն
քանը կըսէմք Անը անուն գրական հանդիսին ին-
ներարդ թուոյն մէջ պարունակուած նամակին
համար որ ստորագրուած է 'Ղ. Վ.' պարոնէն ,
և միւնսոյն բանը կըկրկնեմք Փաղթլագրոյն և
Միւնսոյն իշմակին լրագրոյն մէջ հրատարակուած
նամակիներուն համար ՚ի մասին քաղաքիսազգո-
յին գործոց և անոնց վրայօք իբրեւնց ըրած ան-
հիմն խորհրդածութեանցը համար :

Կըցաւիմք որ Մեղուն , խաբուելով Խզմիրի
իւր թղթակիցէն , զանազան ստութիւններ կը
գրէ . որոց մէջ նշանակութեան արժանի է հե-
տեւեալ ահազդն ստութիւնը . “Միունկա խմբա-
գիրներուն ետեւէն զավազները եկեղեցին կեր-
թան , կըսէ , ու պատարազի ժամանակ Առաջ-
նորդէն այն երիտասարդները կըսահանջն :

“Վիւրին է Այն զուրին խմբագրին՝ զրոցելթէ
“Ճշմարտախօսութիւնը ուրիշէ չեմ սպասե՞ր”.
քայց խիստ դժուար է իրաց ճշմարտութիւնը
ճանաչչէ և առանց կրից բացատրիէ զայն, Այն
զուն պառաւական ձե մը գործածելով՝ աշխ
իւրնար, կըսէ. այլ մեք կըսարեմ զթեմը բոլո
րով սրտիւ որ Սատուած իւր ուխտը չկատարէ
և անոր աչքը բայց թողւս ու միտքը լուսաւորէ
որպէսզի կըս զիւրայն քալելով այսպիսի գոյ
թակդական ահագին սխալաննեղ մեջ չի լուլ :

Ծաւալին է ապաքէն բոլոր ազգասիրաց համար, որ ազգային լրադրութեանց և գրական հանդիսից շատերը՝ անշառցու առանց գիտնալու, գործիք և խաղալիկ եղած են Իզմիրի քանի մը դասաւու և դրամագով (Թահիրիտար) երի-

տասարդաց անձնական կրիցը , և երկար ու ան-
հիմն խորհրդածութիւններ կընեն առանց ստոյգ
անզեկութիւններ ունենալու մեր ազգային դոր-
ծոց վրայօք . որոց մէջ բանութիւններ կըտես-
նեն , մատնութիւններ կերկ ակային , եռապէտ-
ներ , տիրատիւններ և անոնց արբանեակներ կը-
գտնեն և պիտի , և պիտի :

Յիշեալ լրտգրաւպետուց ամենամեծ սխալը
անհերքելի կերպիւ ապացուցանելու համար ,
կարծեմբ որ բաւական է ծանուցանել թէ ի-
րենց եռապետ , տիրապետ ու արքանեակ ան-
ուանած անձինքը , ժողովրդեան ազատ կամօքը և
գաղտնի քուեարկութեամբ , ամենըն տւ օրի-
նաւոր կերպիւ անդամ կարգեցան ընտրօգուկան
ժողովյան , որ անցեալ շորթմաւ հաստատուեցաւ
սահմանադրապես , իւշտէս որ հրատարակած
եմքներկայ թուոյս մէջ .

ՔԱՆԴ ՄԻ ԲԱՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆՔ

(Հայունակութիւն : 1) -

Իգմիրի Հայ ժողովրդոց գործունեաւթիւնը և
ուսու մկանիրութիւնը ապացուցանել ու զեւվի,
կըսե մը թէ թօւրքատանի Հայոց ազգային
գպրատանց մէջ գաղղիերէն և անգիերէն լեզ-
ուաց գաստուութեան հաստատութիւնը նախ
և յառաջ Նզմիրի մէջ սկսաւ : Ազգիանց համար
ազգային կանոնաւոր առաջին վարժարանը Իգմի-
րի մէջ հաստատուեցաւ : Եզրային քաղաքա-
կան առաջին լրագրութիւնը 1840ին քաղաքիս
հայ ժողովրդեան մէջ հրատարակեցաւ և մինչեւ
ցայսօր անընդհատ կերպիւ կըշարունակուի :
Իգմիրի հայոց ազգային անշարժ ստացուածքը
այսօրուան օրս տասը միլիոն զոււառչի կըհանեի
և տարեկան եկամուաը 300 հազարէն աւելի է :
Իգմիրի հայոց երկու եկեղեցիները , հիւանդա-
նոցը , ազգային երկու գպրացները , առաջնոր-
դարանը . փառաւոր ու հյակապ շնչքեր են :
Եւ յիշեալ գպրացաց մէջ ազգային մանկանք
և աղջկունք , չքառար և հարուստ , ամենքն ալ-
ձրիսաբար կըկրթուին :

թիւ թէ 5000 հոգիի կը հասնի, իւր բնակուն արշավանդեամբը և գործունէութեամբը, նմանապէս իւր զշխաւորաց աղջտսիրական ջանինքը, զմնազան ուսումնամք, բարեկրթութեամբ, լեզուագիտութեամբ և լամառա ականութեամբ. ոզգութեամբն Աստծւծոյ, օր ըստ օրէ այն տարիձան յառաջացաւ, որ այսօրուան օրս մեծ համարում ունի օտար ազգաց քով. և անսնց առջե Ընդհանուր ազգին պատիւը ևս կաւեցընէ:

Եւ ահա այս պատճառաւ է օր քանի մը տարիէ ՚ի վեր նահանգիս ընդհանուր կառավարիչներէն շատերը հաճեցան իրենց այցելութեամբը պատուել մեր ազգային գլուխ և հոգեսոք հօվիւը : Նցի պատիւը ըրին մեղքազարիս զլիստ ևս որ հիւպատուններէն ոմանք. օրոց հետ բարեկամական յարաբերութիւններ հաստատած են մեր ազգային լեզուագիտ երե ելիները ՚ի պատիւ և յօդուա Ընդհանուր ազգիս :

Քաղաքիս անդ զլատկան և չյունաց գաղլնօներուն
մէջ, սրբնք ժաղախարան են եւրապացի խիստ
պատռաւոր և երե ելի վաճառականաց և ուր
անեղ բարեկենանի ժամանակ քանի մը շքեղ
պարահանգեներ կըլլան, մինչե մեկ քանի տա-
րի յառաջ՝ մեր Հայ վաճառականները և անսնց
ընտանիքը ընդունուած չեին . և այս պատիւը
մօտ տարիներս ձեռք բերուեցաւ մեր ազգային
ամեն կերպ յառաջադիմութեան շնորհիւը : Եւ
զարմանալի է որ պարսաւագիրը՝ զինի իմացընե-
այ իւր ծանօթութեամբը թէ գաղլնօներուն մէջ
մինակ բարձր վաճառական, անուանի գրադէտ
և նշանաւոր արհեստաւոր մարդիկ կընդուն-
ւին, դարձեալ կըպախարանէ քաղլուքիս Հայոց
որս պատռանի մասմար ունենալու :

Պղմիրի զանագան հիւպատոսարանաց թարգ-
բանները ըստ մեծի մասին հայագիր են. և մաս-
աւորապէս Անդ զից, Դադից և Մերիկյ Վիա-
ցեալ Համանգաց հիւպատոսարանաց թարգմա-
ի պաշտոնները, որ պատուաւոր պաշտօններեն,
այսպէս յարգոց անձանց ձեռքը, կը տնիս ին:

Այդ՝ այսպիսի յառաջադիմութիւններ և պատճեն
ձեռք բերով և այսպիսի զանազան ուսումնական
բական և բարեփառաշահան հայակաց հաստատու-
թիւններ ունեցող ժողովրդեան մը համար՝ պար-
ուագիրը ի՞նչու կը համարձակի ըստ թէ
հայրենասիրութիւն և առարինութիւն չունի ու
ըսլորութիւնն խանդարուեր է : Ի՞նչու կը յանդգնի
ըսել թէ վհատ, թմբքեալ և անզգայ ժողո-
վուրդ է, անտարբեր պարային գործոց վրայօք,
և ուսումնասիրութիւն չունի : Պարսաւագիրը
և բերնովը կը խստավշանի թէ շաշտենից ըն-
կերութիւնը հաստատուելէ ետեւ, մէկ քանի
ամսուան մէջ երկու հարիւրի մօտ անդամստա-
ցաւ : Նմանապէս ՈՒիուիւն անուն գրական
հանգեսոց հրատարակուելուն պէս հարիւրի չափ
ստորագրութիւն ունեցաւ Խմբիրի մէջ : ՈՒիթէ
անզգայ և ուսումնասիրութիւն չունեցող ժողո-
վուրդ մը այսպիսի յօժարանտութիւն կարող է
ցոյ ցընել : Բայց յայսմանէ կաստանդնուս պօլայ
ազգային Ուահմանագրութեան Խմբիրի մէջ հաօ-
տատուելուն վրայօք հասարակ ժողովքան և
շատ երկնելեաց ցուցուցած մեծ եւանդը միթէ
յայտնի աղացցց մի չէ իւր արթնութեանը,
այնինչ տակաւին ուրիշ հայաբնակ քաղաքաց և
ոչ մէկուն մէջ տակաւին նոյն Ուահմանագրու-
թեան հաստատուելուն սկիզբ չէ եղած :

ՀՀաւ այսպիսի բարեկարգ և յաջող վիճակի
մը մէջ գտնուող ժողովով եան ազգային գործու-
ցը համար է որ պարաւագիրը առ Վասին ու զ-
գլուխ իւր խօսքը կըսէ, “Վրդէն քաջ գիտէք
թէ ի՞նչ անկարգութեանց ներքե կըդանուի
մեր ազգային գործքերը և մանաւանդ սուրբ
Վեսրոպեան վարժարանը”։ Եթէ ուրիշ ամեն
քաղաքաց հայկացուն ժաղովուրդները անկար-
գութեանց մէջ գտնուելով այս աստիճան ամեն
կերպիւ յառաջադէմպիտի հանդիսանան, տարօ-
կյոյ չիայ թէ իւրաքանչիւր ազգասէր բոլորով
որափ պիտի ցանկայ որ համազգի ամեն ժողո-
վուցնց ազգային գործքերը այս տեսակ անկար-
գութեանց ներքե գտնուին քանի պարսաւա-
գրին անկարգութիւն զայցածը բարեկարգու-
թիւն համեմատու է և բարեկարգութիւնը ըստածը
անկարգութիւն համեմատու է :

Աթէ ամեն քաղաքաց հայազգի հասարակութեան մէջ եռապէ աներ, տիբապեաներ և առաջ արքանեակիներ, Յաւդաներ և Պատակներ երեսն ելլելով, ինչպէս Դզմիրի համար անխոհ հեմոքար հրատարակեցին աղքային լրադրութիւնները, այսինքն Փարէլլ, Ուշաբին Լաճիս Ուշաբին և Ուստին, գործիք ըլլալով քանի մը երիտասարդաց անձնական կրիցը, Եթէ կըսեմք ամեն քաղաքաց հայազգի հասարակութեան աղքային ստոցուածոց կառավարութեանը մէջ խարդախութիւններ, գողութիւններ ըլլալով, ինչպէս Դզմիրի համար հրատարակեց Փարէլլ, Եթէ կըսեմք այսպիսի ծանր յանցանքներէ, (ուրոց անհիմն զրապարտութիւններ ըլլալը յայսնի է ամենուն,) այսպիսի յաջողութիւններ պիտի ծագին, զոր այսօրուան օրու կրկնոյն է Դզմիրի շոյ հասարակութիւնը, տարակցս չկայ թէ իր բարենշիւր աղքասէր հոգւովի չափ պիտի փափագի օր համազգի ամեն հասարակութեան մէջ այսպիսի ծանր յանցանքներ գործուին : Իայց ըստորու մ'ի շարեաց բարեք չեն կրնար ծագիւր-ուրե մի Դզմիրի շայոց վրայց զրուցուած չաղիքը անհիմն են, վասնզի խիստ յաջող և յառաջադէմ լինակի մէջ կըսենաւին, ինչպէս յայտնեցինք անժխտելի ապացուցներով :

Պ վերայ ալսր ամենային, մեք չեմք ուզեր ու
անաւ թէ խզմիրի ազգային կառավարութիւնը
թերութիւններ չունի , թէ հասարակութիւնը
պատէ ամեն պահառաւթիւններէ , թէ ազգային
սրծոց մէջ քիչ կամ շատ անկարգութիւններ
են պատահիր երբեմն : Խայց՝ ամեն կատարեա-
ւութիւնները մէկ տեղ ուր կարելի է գտնել :
Որ քողովին , որ ազգին ժողովրդոց մէջ տեղի-
ն ունենար քիչ կամ շատ անկարգութիւնք ,
որ հասարակութեան մէջ կուիր և երկառառա-
գութիւններ չեն՝ ծագիր երբեմն : Խակայն կրնամք
հասարամել թէ խզմիրի Հայոց մէջ պատահած
սնկարգութիւնները , բազգատութեամբ , ամե-

